

Information om viktiga områden på Åland

Vid planering av nya verksamheter eller olika åtgärder är det viktigt att känna till var viktiga dricksvattentäkter och –brunnar är belägna, liksom var det finns skyddad natur som kräver speciell hänsyn. I följande informationsblad presenteras några viktiga områden.

Kort om dricksvatten

Dricksvatten har ett grundläggande skydd genom vattenlagen. För att skydda den viktiga naturresursen vatten i ett flergenerationsperspektiv ska även vattenskyddsområden upprättas för de områden som saknar det.

Det finns verksamheter som kan ge upphov till irreversibla skador eller skador som kan få långgående konsekvenser för vattnets kvalitet och kvantitet och därför är det viktigt att stärka vattenskyddet för dricksvatten ytterligare och tydliggöra vad som gäller. Information om fastslagna vattenskyddsområden finns på hemsidan under: <http://www.regeringen.ax/miljo-natur> samt på ÅMHm:s hemsida.

Kort om naturvård

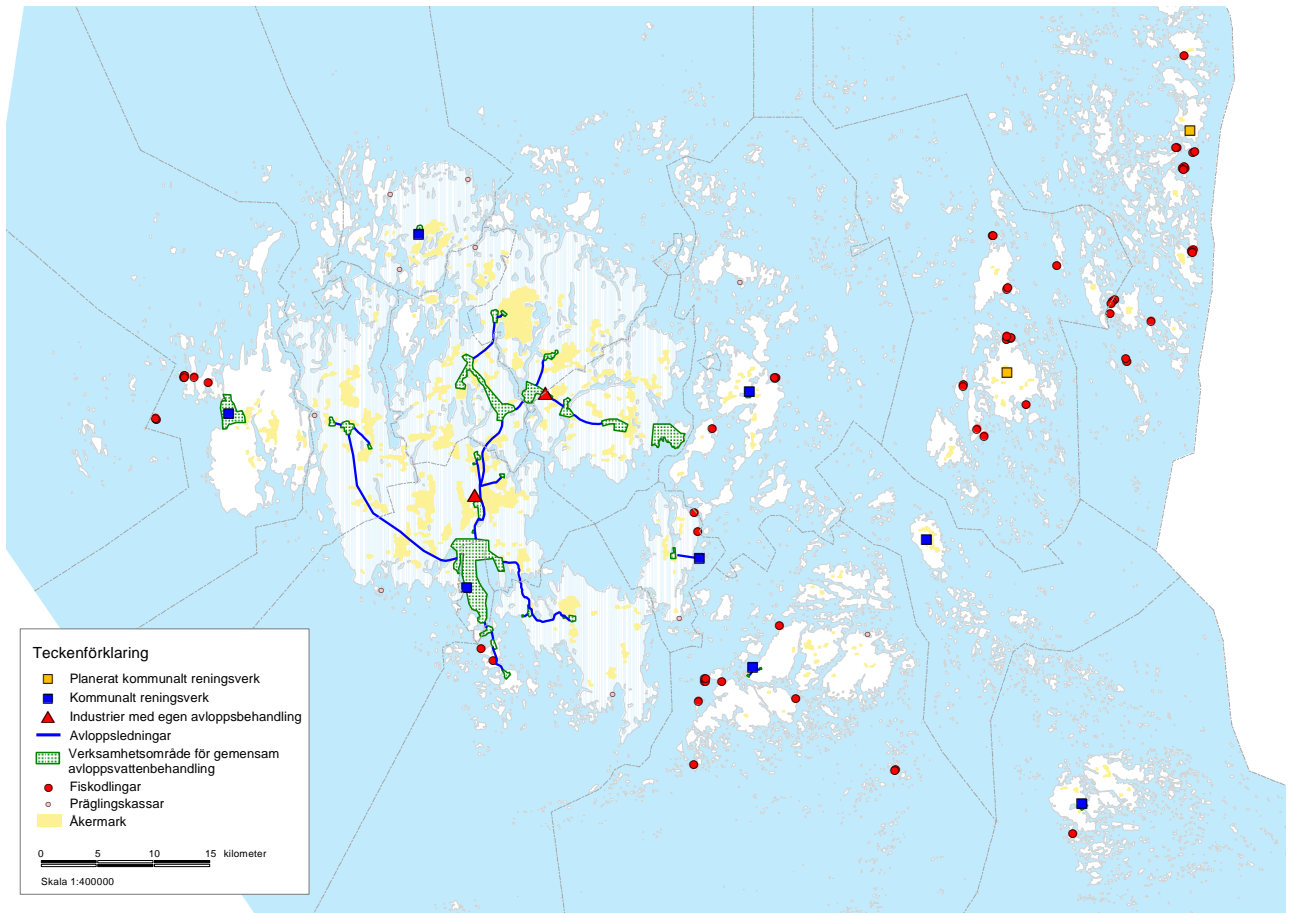
De väsentligaste övergripande målsättningarna för landskapsregeringens naturvårdsarbete är att tillse att inga arter av växter och djur i landskapets flora och fauna eller särskilt skyddsvärda biotoper hotar att försvinna. Mer om naturvård kan ni läsa under följande länk: <http://www.regeringen.ax/miljo-natur/fredad-natur>

Följande kartor ingår i detta informationsblad:

- Belastningskarta
- Dricksvatten
- Grundvattenbrunnar och grundvattenskyddsområden
- Natura 2000-områden

Avslutningsvis finns information om viktiga fiskelekplatser.

Belastningskällor på Åland

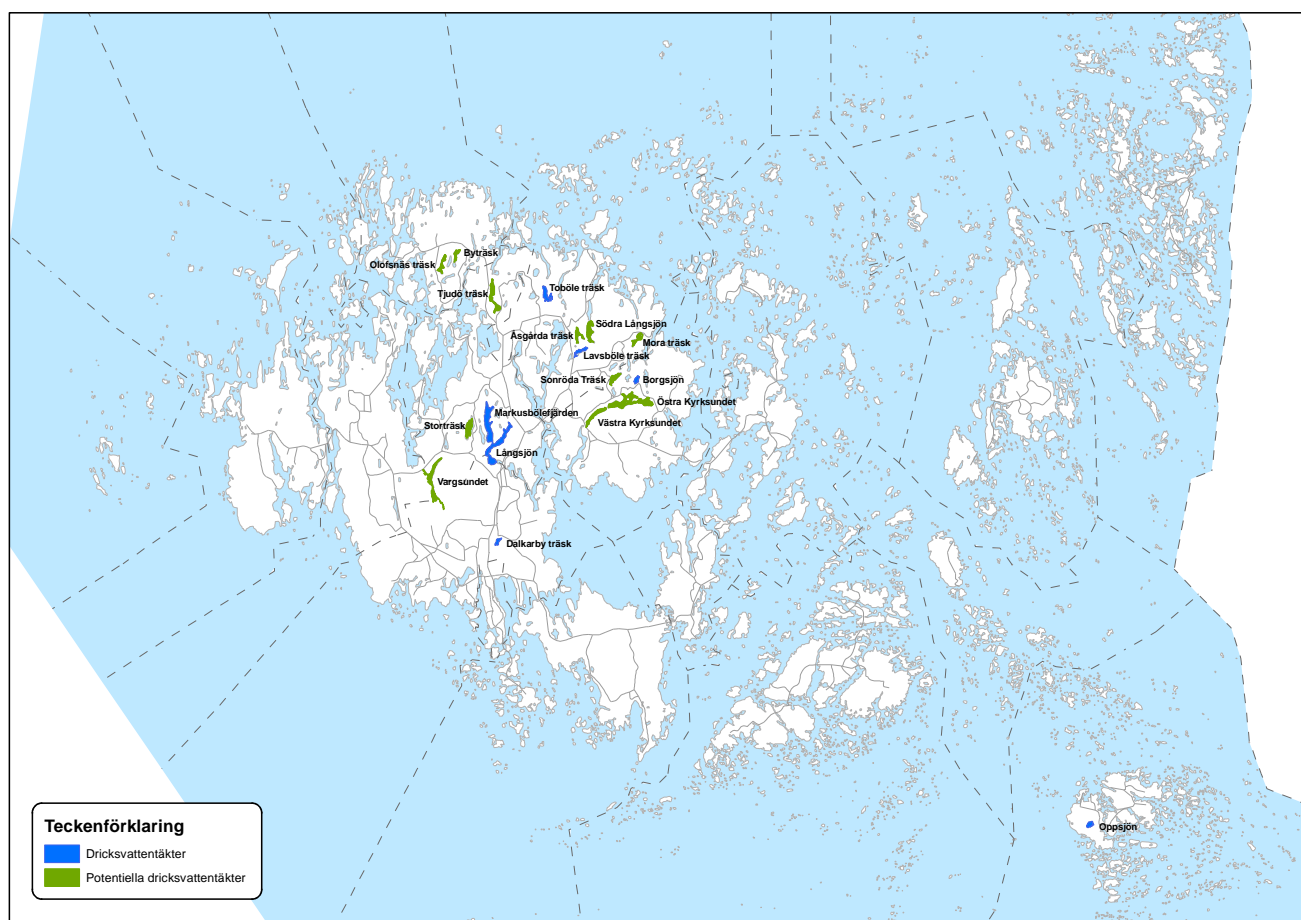
Figur 1. Några olika belastningskällor på Åland. Deponier är ej med i figuren.

Belastningen kommer från håll, dels kommer det belastning via havsströmmar och nederbörd och dels har Åland en egen belastning med olika källor som t.ex. jordbruk, fiskodlingar, industri, avlopp, reningsverk och deponier.

Det är viktigt att försöka göra något åt alla belastningskällor, både internationellt och lokalt samt regionalt. Mycket arbete pågår redan idag med olika åtgärder för att minska utsläppen till luft och vatten. Det mesta är reglerat i lagstiftningen, men annat åstadkoms på frivillig väg genom t.ex. miljöstöd.

Mer om vattnets kvalitet, målsättningar och åtgärder finns att läsa i det åtgärdsprogram för vatten som har tagit fram för Åland. Mer information om vattendirektivet kan ni finna här: <http://www.regeringen.ax/styrdokument-rapporter-publikationer/ramdirektivet-vatten>

Dricksvattentäkter som kräver särskild försiktighet

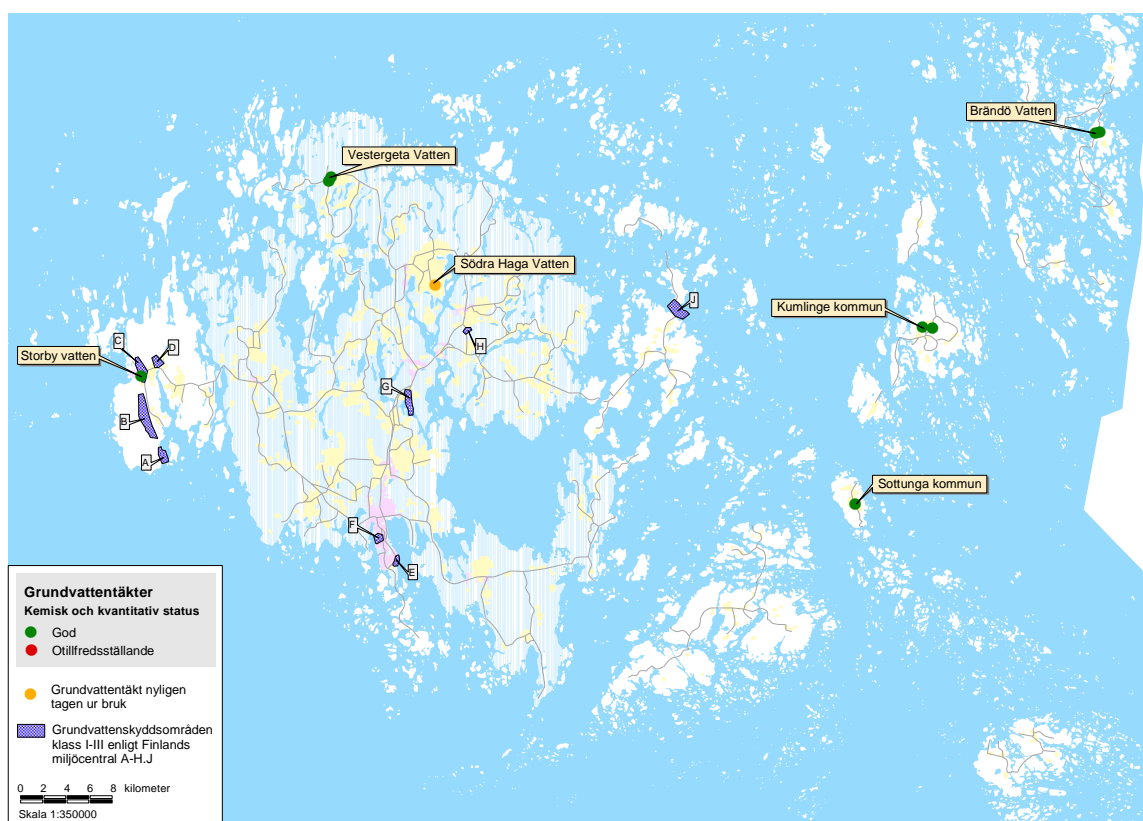

Figur 2. Dricksvattentäkter som används idag, samt som sådana som utgör en potential att bli det i framtiden.

Landskapsregeringen arbetar med att säkerställa skyddet av dricksvatten. Planen är att fastställa vattenskyddsområden för befintliga ytvatten- och grundvattentäkter. De befintliga ytvattentäkter som ska skyddas är **i första hand**: Toböleträsk, Lavsböleträsk med tillhörande sjösystem, Borgsjön och Oppsjön (se figur 2). De grundvattentäkter som ska skyddas **i första hand** är: Brändö vatten, Kumlinge kommun, Storby vatten, Vestergeta vatten och Sottunga kommun (se figur 3). I förlängningen ska även potentiella täkter skyddas.

Grundvattenskydd

Landskapsregeringen har även planer på att fastställa grundvattenskyddsområden eftersom skydd för stora sammanhängande grundvattenförekomster som kan användas som dricksvatten saknas. I början 1990 utfördes av Finlands miljöcentral (FMC) utgående från kvartärgeologiska kartor en indelning av grundvattenområden i tre olika klasser I, II och III över hela landet även inbegripande Åland. På basen av materialet har en karta med berörda områden, enligt klassificeringen, uppgjorts över Åland (se figur 3).

Figur 3. Grundvattentäkter som används idag samt utpekade grundvattenskyddsområden.

Klass I gäller grundvatten som används eller kommer att användas inom 20-30 år, men även vatten för kristider. Dessutom skall det vara minst 10 anslutna hushåll. Klass II gäller ett område som lämpar sig för samfällid vattenanskaffning men som tillsvidare inte används. Dessa skall ge mer än 250 m³/dygn eller ha en regional betydelse för vattenanskaffningen. I Klass III områden behövs ytterligare undersökningar för att utreda förutsättningarna att erhålla vatten, vattnets kvalitet och risker att vattnet förorenas eller ändras. Sammanlagt 9 områden benämnda A-H och J (figur 3) har inregistrerats vid FMC:s inventering. Dessutom baserat på samma teknik finns fyra intressanta områden benämnda 1-4 med större sammanhängande sandområden, dessa har god infiltrationsförutsättning och är värda en undersökning innan de avförs. Enligt Finlands miljöcentral vore det önskvärt med grundvattenövervakning av område 2 i Eckerö eftersom det är ett stort och sammanhängande samt relativt opåverkat område.

De grundvattenområden som i första hand bör skyddas är de som faller under klass I och II:

- Område B, Eckerö – klass II
- Område C, Eckerö – klass I
- Område E, Mariehamn – klass I
- Område F, Mariehamn – klass I
- Område J, Vårdö – klass I

De utpekade grundvattenskyddsområdena borde fastslås och få ett lagenligt skydd. Eftersom flera av grundvattenområdena idag ligger inom exploaterade och bebyggda områden behövs en utredning om huruvida dessa områden fortfarande är lämpliga som grundvattenskyddsområden samt ifall det går att vidta ytterligare skyddsåtgärder för dessa

områden. Det gäller framför allt område E och F inom Mariehamn. Förutom dessa utpekade områden bör en utredning av befintliga naturliga källor göras samt att ett skydd måste upprättas.

Saker att beakta vid eventuell byggnation inom grundvattenskyddsområden är till exempel att inom dessa områden ska det inte vara tillåtet att infiltrera avloppsvatten i marken eller avleda avloppsvatten ut i öppet dike. Nya bostadsområden förläggs till grundvattenområden endast i undantagsfall. På grundvattenområden installeras inga jord-/bergvärmsystem som innehåller farliga ämnen för grundvattnet. Vid planeringen av markanvändningen placeras inga grundvattensriskerande verksamheter såsom nya begravningsplatser på grundvattenområden av klass I och II. Ny fritidsverksamhet som innebär risker för grundvattnets kvalitet, såsom golfbanor och skjutbanor, placeras inte inom grundvattenområden. Lagring av kemikalier på grundvattenområden undviks och risken som detta medför beaktas i alla eventuella olycksfall. Vattenskyddets behov beaktas vid planeringen av avfallsbehandlingsanläggningar. Verksamhetsutövare måste ta hänsyn till grundvattenskyddet i olika beredningsplaner, bl.a. i händelse av olyckor och eldsvådor. En utredning av klass III-områden behöver genomföras. Områden som idag klassats som klass III och som är lämpliga för vattenförsörjning kan då inkluderas i klass I och II och områden som inte är lämpliga lämnas utanför klassificeringen.

Skyddad natur

Åland har 53 naturreservat. I dag är ca 1,7 % av Ålands landyta skyddad som naturreservat. Mer information om skyddade växter och djur finns här: <http://www.regeringen.ax/miljo-natur/fredad-natur/lagskyddade-arter-biotoper>

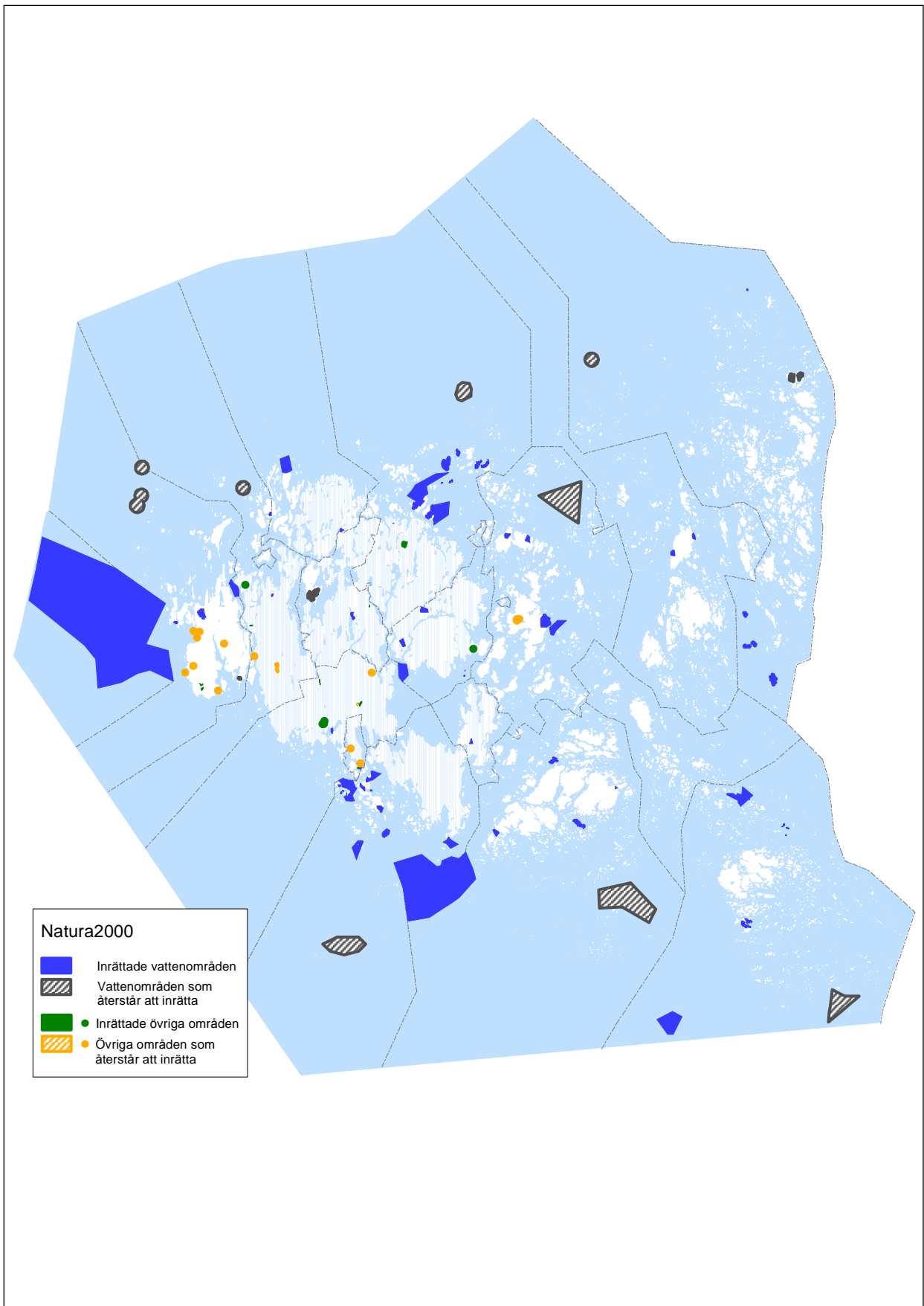
Natura 2000-områden

I syfte att värna den biologiska mångfalden har EU skapat ett nätverk, Natura 2000. Ett Natura 2000-område är ett värdefullt naturområde som innehar livsmiljöer eller arter som listas i EU:s fågel- och/eller habitatdirektiv (92/43/EEG), och som skall skyddas för framtiden.

Det åländska förslaget till Natura 2000-områden fastslogs av EU 2005, och har uppdaterats 2007 och 2008. Programmet omfattar idag totalt 87 områden med 3472 ha land och ca 35 000 ha vatten, alltså ca 2 % av landarealen (se figur 4). Fram till 2009 hade endast 57 av de tilltänkta Natura 2000-områden inrättats. 30 områden återstod då att förverkligas. Arbetet fortsätter.

Mer information om naturvård och de skyddade områdena hittar ni under följande länk: <http://www.regeringen.ax/miljo-natur/fredad-natur>

Ni hittar även kontaktuppgifter till de personer som kan hjälpa er med olika frågeställningar.

Figur 4. Natura 2000-områden på Åland.

EU-badstränder på Åland

Information om badvatten och deras kvalitet finns på ÅMHM:s hemsidor:

<http://www.amhm.ax/Gemensamt/Filer/EU-badplatser.pdf>

Viktiga fiskelekplatser

De grunda havsvikarna och fladorna har en mycket hög produktion av både växter och djur. Denna produktion är basen för kustfisket, eftersom vikarna är lek- och uppväxtplatser för flera av våra vanliga fiskarter. I nedanstående länk finns en broschyr med information om vikarnas betydelse:

<http://www.regeringen.ax/sites/www.regeringen.ax/files/attachments/page/broschyr-grunda-havsvikar.pdf>

Kunskapsläget om skyddsvärda vikar är något bristfälligt eftersom inte alla vikar har inventerats. I dagsläget finns ett litet material framtaget som främst berör norra Åland. Förutom de inventeringar av undervattensvegetation som Husö biologiska station genomfört på norra Åland och på uppdrag av miljöbyrån, så har fiskeribyrån kartmaterial med potentiella lekvikar för abborre. I tabellen nedan presenteras vikar med kända värden. Tabellen kommer att utökas med tiden då kunskapsläget förbättras.

Vikarna har inget specifikt fastställt skydd idag, men förhoppningsvis kan t.ex. kommuner och andra använda sig utav informationen och sprida kunskap om de skyddsvärda vikarna så att de skyddas från fortsatt exploatering.

Tabell 1. Skyddsvärda vikar.

Område	Kommun	Orsak	Kommentar
Löknäsviken	Geta	Kransalger o lekplats för fisk	Artrik <i>Chara</i> -lokal. Liten mänsklig påverkan.
Fagernäsvik	Geta	fisk	Artrik <i>Chara</i> -lokal. Liten mänsklig påverkan.
Lisström	Geta	Stor <i>Chara</i> - och lekvik	Inte orörd (småbåtshamn)
Nordanmellan	Geta	Orörd gloflada i ytterskärgård*	Tröskel, lite muddrad
Sunnanmellan	Geta	<i>Chara connivens</i>	Kan vara Finlands enda verifierade fynd av denna art.
Onsviken	Saltvik	Representativ <i>Chara</i> -vik. Fiskelekplats.	Artrik <i>Chara</i> -lokal. Liten mänsklig påverkan.
Långö	Saltvik	Utrotningshotad kransalg, <i>Ch. Horrida</i>	Skyddsvärda lokaler enl. Husö-rapport
Mellanviken	Saltvik	Utrotningshotad kransalg, <i>Ch. Horrida</i>	Skyddsvärda lokaler enl. Husö-rapport
Algrunden	Saltvik	Utrotningshotad kransalg, <i>Ch. Horrida</i>	Artrik <i>Chara</i> -lokal. Liten mänsklig påverkan.
Mönsfladan	Saltvik	Kransalger och lekplats för fisk	Artrik <i>Chara</i> -lokal. Liten mänsklig påverkan.
Rövarp	Saltvik	Utrotningshotad kransalg, <i>Ch. Horrida</i>	Artrik <i>Chara</i> -lokal. Liten mänsklig påverkan.
Rörviken	Saltvik	Kransalger samt lekplats för fisk. En speciell <i>Tolypella</i> -äng finns.	
Skötvik	Saltvik	Orörd gloflada i ytterskärgård*	
Västervik	Saltvik	Orörd juvenil flada i	

		ytterskärgård*	
Inre Verkvikens flada	Saltvik	Hög täckning av bottenvegetation, flera arter av kransalger.	Skyddsvärd lokal enligt Husö-specialarbete 2008
Gloet & Glohålet	Saltvik	Hög täckning av bottenvegetation, flera arter av kransalger.	Skyddsvärd lokal enligt Husö-specialarbete 2008
Skepphusviken	Saltvik	På vissa ställen hög täckning av bottenvegetation, flera arter av kransalger.	Noggrannare karteringar krävs.
Hästholms sund	Sund	Hög täckning av bottenvegetation, flera arter av kransalger.	Skyddsvärd lokal enligt Husö-specialarbete 2008
Träskviksbäcken	Hammarland	Skyddsvärd art, nejonöga. Öring	Mynnar i vik som kan behöva skydd
Korsbroströmmen	Hammarland	Öring har satts ut	Mynnar i vik som kan behöva skydd
Notgrundsgloet	Finström	<i>Chara</i> - och lekvik med tydlig tröskel	
Lövösundet (Gölen>Lövösund>Vargata träsk)	Vårdö	Potentiella lekplatser för abborre. Ev viktig lekplats för lokala fiskbeståndet	Utökad inventering behövs?
Andholmssund	Vårdö	<i>Chara</i> - och fiskeleksvik	
Hamnfladan	Vårdö	Orörds juvenil flada i ytterskärgård.*	Mångsidigt habitat map på fysisk miljö och makrofytsamhälle, egenartat djurplanktonbestånd
Västerviken, Mellanviken	Lemland	Danne Sundman har hört av sig angående en utveckling av området. De vill stödja fiskreproduktionen på bästa sätt.	Utökade karteringar? Kan fiskerinäringsstödpengar användas?
Bäcklinge	Lemland	Skyddsvärd art, nejonöga.	Miljöbyrå, naturvården, vet området, kan ge uppgift om placering
Norrfladan	Föglö	Gädda och mångsidig vegetation. Orörd flada i mellan-ytterskärgård	
Lökholmsfjärden	Föglö	Hög täckning av bottenvegetation, flera arter av kransalger.	Skyddsvärd lokal enligt Husö-specialarbete 2008
Fjärd	Föglö	Hög täckning av bottenvegetation, flera arter av kransalger, även <i>Chara horrida</i>	Skyddsvärd lokal enligt Husö-specialarbete 2008

Lokaler i ytterskärgården är allmänt skyddsvärda pga att de relativt sett är viktiga uppväxtområden. Innerskärgården har mer yta av uppväxtområden samtidigt som lokalerna är mer utsatta för mänsklig påverkan.

Bilaga 1. Förslag till strandpolicy.

- Undvik/minska byggandet genom att planera för framtiden. Kommunal planering bör finnas även för vattenområden. Vilket i praktiken innebär att man tar ett helhetsgrepp i planeringen och försöker förutsäga långsiktiga effekter av många ”små” beslut under en längre tid. En kommunal översiktsplan för kustzonen (1-6 m djup) baserat på inventeringar är en bra förutsättning för bra planering. Kommunerna skulle t.ex. kunna utarbeta en strandpolicy där följande punkter ingår:
 - grundområden ska ej exploateras
 - områden som kan behöva underhållsmuddras i framtiden bör ej användas för hamnändamål
 - utbyggnad av befintliga anläggningar är i allmänhet att föredra
 - brygganläggningar får inte utgöra vandringshinder för laxfisk
 - ”värdefulla” kuststräckor som ej är exploaterade skall hållas fria från exploatering
 - om man inom ett område kan plocka bort flera småbryggor och ersätta dessa med en större anläggning är detta att föredra
 - pålade bryggor är ofta bättre ur miljösynpunkt än flytbryggor, pga. mindre skuggningseffekter, påverkar ytströmmar mindre, inga ”pumpeffekter”, osv
 - en ny hamnanläggning bör inte strida mot naturvårdsintressen
 - inom naturreservat bör ingen exploatering ske
 - planerade/tilltänkta småbåtshamnar bör finnas med i kommunens översiktsplan.